

ประสิทธิผลของโปรแกรมการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยโดยการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ในตำบลทุ่งคลอง อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์

The Effectiveness of an Early Childhood Development Promotion Program through Parental Participation in Thung Khlong Subdistrict, Kham Muang District, Kalasin Province

(Received: December 10,2024 ; Revised: December 26,2024 ; Accepted: December 27,2024)

นිරนาท วิลาศศรี¹

Niranat Vilasri¹

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประสิทธิผลของโปรแกรมส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยโดยการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในตำบลทุ่งคลอง อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์ และเปรียบเทียบพัฒนาการของเด็กก่อนและหลังเข้าร่วมโปรแกรมการศึกษาใช้รูปแบบการวิจัยกึ่งทดลองแบบกลุ่มเดียววัดผลก่อนและหลังการทดลอง ดำเนินการระหว่างเดือนสิงหาคมถึงตุลาคม 2567 กลุ่มตัวอย่างคัดเลือกแบบเจาะจง ประกอบด้วยเด็กปฐมวัยอายุ 3-5 ปี จำนวน 60 คน และผู้ปกครอง 60 คน เครื่องมือวิจัยประกอบด้วย 1) แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างเกี่ยวกับปัญหาและความต้องการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก 2) โปรแกรมส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย 3) แบบประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัย DSPM ของกรมอนามัย 4) แบบประเมินความรู้และพฤติกรรมการส่งเสริมพัฒนาการเด็กสำหรับผู้ปกครอง และ 5) แบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์เด็กอายุ 3-5 ปี สำหรับผู้ปกครอง วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และเปรียบเทียบผลก่อนและหลังการทดลองด้วยสถิติ Paired t-test ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

ผลการวิจัยพบว่า ภายหลังเข้าร่วมโปรแกรม เด็กปฐมวัยมีพัฒนาการดีขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) ในทุกด้าน ได้แก่ ด้านร่างกาย อารมณ์-จิตใจ สังคม และสติปัญญา โดยด้านภาษาและการสื่อสารมีพัฒนาการสูงสุด ความฉลาดทางอารมณ์โดยรวมของเด็กดีขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะด้านความสุข นอกจากนี้ ผู้ปกครองมีความรู้และทักษะในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ ($p < 0.05$) พร้อมทั้งมีส่วนร่วมมากขึ้น

คำสำคัญ: พัฒนาการเด็กปฐมวัย, การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง, โปรแกรมส่งเสริมพัฒนาการ

Abstract

This study aimed to evaluate the effectiveness of an early childhood development promotion program through parental participation in Thung Khlong Subdistrict, Kham Muang District, Kalasin Province, and to compare children's development before and after program participation. The study employed a one-group pretest-posttest quasi-experimental design from August to October 2024. The sample, selected through purposive sampling, consisted of 60 children aged 3-5 years and 60 parents. Research instruments included: 1) a semi-structured interview guide on child development promotion problems and needs, 2) an early childhood development promotion program, 3) the Department of Health's Developmental Surveillance and Promotion Manual (DSPM), 4) a questionnaire assessing parents' knowledge and behaviors in child development promotion, and 5) an emotional intelligence assessment form for children aged 3-5 years for parents. Data were analyzed using descriptive statistics including frequency, percentage, mean, and standard deviation, while pre-test and post-test comparisons were analyzed using paired t-tests at a 0.05 significance level.

The findings revealed that after program participation, early childhood development improved significantly ($p < 0.05$) in all domains: physical, emotional-mental, social, and cognitive, with language and communication showing the highest improvement. Overall emotional intelligence among children also

¹ พยาบาลวิชาชีพชำนาญการ โรงพยาบาลคำม่วง

improved significantly, particularly in happiness. Additionally, parents demonstrated significantly increased knowledge and skills in promoting child development ($p<0.05$) and greater participation.

Keywords: Early Childhood Development, Parental Participation, Development Promotion Program

บทนำ

พัฒนาการและการเจริญเติบโต เป็นการเปลี่ยนแปลงด้านร่างกายจิตใจและสติปัญญา การทำหน้าที่ (Function) และวุฒิภาวะ (Maturation) ของอวัยวะระบบต่างๆในร่างกาย รวมทั้งพฤติกรรมที่แสดงออก ยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) แผนพัฒนาเด็กปฐมวัย (2564-2570) ให้ความสำคัญเด็กปฐมวัย ต้องได้รับการพัฒนารอบด้านทั้งด้านร่างกาย จิตใจ วินัย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาให้สมกับวัย เพื่อให้มีความคิดสร้างสรรค์ จินตนาการ เอกลักษณะ มีความสามารถในการเรียนรู้ทุกสิ่ง กระตือรือร้น เรียนรู้ซึมซับสิ่งที่เรียนรู้จากประสบการณ์ตรงอย่าง มีคุณภาพและเท่าเทียมตามศักยภาพตามวัยและต่อเนื่องกาซึ่งการบรรลุเป้าหมายต้องเริ่มพัฒนาตั้งแต่ปฐมวัย ในช่วงวัยนี้เด็กต้องได้รับการดูแลจากพ่อแม่หรือผู้ดูแล ซึ่งมีอิทธิพลต่อพัฒนาการเด็ก ทุกๆด้าน การพัฒนาบทบาทพ่อแม่เพื่อการอบรมเลี้ยงดูเด็ก พ่อแม่และผู้ดูแลต้องได้รับความรู้ในการเลี้ยงดูเด็กและมีทักษะส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย รวมถึงเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย¹ สถิติองค์การอนามัยโลก พบว่า ร้อยละ 15-20 ของเด็กทั่วโลกมีพัฒนาการที่ผิดปกติ² การศึกษาในประเทศสหรัฐอเมริกา พบว่า เด็กอายุน้อยกว่า 5 ปี พบว่า 1 ใน 4 มีปัญหาพัฒนาการล่าช้าระดับปานกลางถึงรุนแรง ด้านการเคลื่อนไหว ภาษา ความฉลาด สังคมและการปรับตัว³ ประชากรเด็กไทย ปี พ.ศ. 2566 มี 66.1 ล้านคน เป็นกลุ่มเด็กปฐมวัยอายุ 2-5 ปี จำนวน 2.2 ล้านคน⁴ สถานการณ์พัฒนาการเด็กปฐมวัยไทยโดยใช้เครื่องมือ Denver II ซึ่งเป็นเครื่องมือคัดกรองพัฒนาการเด็กมาตรฐานสากล ตั้งแต่ปีพ.ศ. 2542-2564 พบว่าเด็กมีพัฒนาการสมวัยคงที่และมีแนวโน้มลดลงที่ ร้อยละ 71.7 เป็น 70.3 ตามลำดับ ซึ่งต่ำกว่าสถิติองค์การอนามัยโลกที่พบร้อยละ 80-

85 ของเด็กปฐมวัยทั่วโลก จำแนกรายด้าน พบว่าพัฒนาการสงสัยล่าช้าสูงสุด คือ ด้านการใช้ภาษาร้อยละ 75.3 ด้านการเข้าภาษาร้อยละ 61.3 เมื่อเปรียบเทียบข้อมูลย้อนหลัง ปี พ.ศ. 2562-2566 พบว่า เด็กมีพัฒนาการสงสัยล่าช้าด้านภาษา มีแนวโน้มสูงขึ้นทุกปี เมื่อปี พ.ศ. 2564 การสำรวจสถานการณ์ระดับสติปัญญา (IQ) และความฉลาดทางอารมณ์ (EQ) เด็กไทย ชั้น ป.1 เปรียบเทียบกับปี พ.ศ. 2559 IQ เฉลี่ยเพิ่มขึ้น 4.5 จุด ข้อสังเกตคือเด็กที่มี IQ < 90 ลดลงจากร้อยละ 31.8 เป็น ร้อยละ 21.7 ซึ่งเด็กที่มีสติปัญญาบกพร่องน้อยกว่า 70 สูงขึ้น ร้อยละ 4.2 ซึ่งไม่ควรเกินร้อยละ 2 มีเด็กสติปัญญาฉลาดมาก IQ มากกว่าเท่ากับ 130 เพียงร้อยละ 10.4 หากไม่ได้รับการดูแลแก้ไขคุณภาพของด้าน IQ/EQ จะไม่เปลี่ยนแปลงและไม่สามารถบรรลุวิสัยทัศน์การพัฒนา⁵

การสำรวจพัฒนาการเด็กโดยกรมอนามัย ในปี 2566 ด้วยเครื่องมือ DSPM พบว่า เด็กพัฒนาการสมวัยเพิ่มขึ้น ร้อยละ 82.9 สงสัยล่าช้า ร้อยละ 22.5⁶ ผลสำรวจพ่อแม่ผู้ปกครองที่ใช้เล่มคู่มือ DSPM มีเพียงร้อยละ 32.90 เท่านั้น ปัจจัยที่มีผลต่อพัฒนาการมีข้อมูลสอดคล้องกันหลายประการ เช่น ปัญหาด้านพัฒนาการ ภาวะทุพโภชนาการ ทั้งในส่วนของภาวะโภชนาการขาด ปัญหาส่วนสูงไม่สมส่วนตามเกณฑ์และภาวะน้ำหนักเกิน ปัญหาความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงบริการปฐมวัย ปัญหาคุณภาพการจัดบริการ รวมถึงปัญหาพ่อแม่ผู้ปกครองขาดความรู้ความเข้าใจและขาดทักษะการดูแลเลี้ยงดูที่ถูกต้องตามวัย และพบว่าเด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี ที่เล่นอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์สูงถึงร้อยละ 50 ส่งผลให้เกิดภาวะสมาธิสั้น และมีพัฒนาการทางภาษาที่ช้าได้ หากมีปัญหาดังกล่าวจะยิ่งทำให้มีระดับเชาวน์ปัญญาต่ำกว่าปกติ มีปัญหาการเรียน โดยเฉพาะด้านการอ่านสะกดคำและปัญหาพฤติกรรมต่างๆ⁷

สำนักนโยบายการพัฒนาเด็กปฐมวัย, 2564) การมีพัฒนาการล่าช้าในเด็กปฐมวัยมีผลกระทบต่อตัวเด็กเองเสียโอกาสที่จะพัฒนาการตามศักยภาพและทำให้เป็นภาระต่อครอบครัว สังคม และประเทศชาติได้⁸ ซึ่งกรมอนามัย ได้ผลักดันให้มี การเฝ้าระวังและคัดกรองพัฒนาการเด็ก ในสถานบริการสุขภาพของรัฐทุกแห่งและผลักดันให้มีการเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาเด็กปฐมวัยในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยผ่านการใช้มาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย ซึ่งช่วยให้เด็กได้รับการเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการต่อเนื่องอย่างสม่ำเสมอในทุกช่วงวัย เมื่อมีความผิดปกติก็สามารถค้นพบและแก้ไขได้ทันเวลาที่⁹

สถานการณ์พัฒนาการเด็กปฐมวัยของอำเภอคำม่วง ในปี 2564-2567 พบว่า เด็กมีพัฒนาการสมวัย ร้อยละ 94.07, 92, 84.97 มีแนวโน้มลดลงทุกปี เด็กมีพัฒนาการสงสัยล่าช้า ร้อยละ 37.07 , 31.76, 30.3⁹ สำหรับตำบลทุ่งคลอง ยังมีแนวโน้มสูงใกล้เคียงกัน จากการวิเคราะห์ปัญหาการดำเนินงานที่ผ่านมา พบว่า พ่อแม่ผู้ปกครองไม่ร่วมมือในการพาเด็กมาติดตามส่งเสริมและกระตุ้นพัฒนาการ และสะท้อนว่าเกิดจากการที่ผู้ปกครองไม่เชื่อว่าบุตรหลานมีพัฒนาการล่าช้า ขาดความรู้ ไม่มีการเล่น การเล่นนิทาน อ่านกลอน สอนนับนิ้ว แก่เด็ก ซึ่งพ่อแม่ควรทำ รวมถึงการใช้คู่มือDSPMอย่างต่อเนื่องน้อยมาก ซึ่งผู้ปกครองมีส่วนสำคัญที่สุดในการส่งเสริมพัฒนาการและความฉลาดทางอารมณ์ในเด็กปฐมวัย แต่ด้วยสภาพสังคมและเศรษฐกิจปัจจุบันที่พ่อแม่ผู้ปกครองต้องทำงานนอกบ้านทำให้มีเวลาในการดูแลเด็กลดลง ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง เพื่อพัฒนาใช้เป็นแนวทางในการเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยในพื้นที่โดยเน้นผู้ปกครองและผู้เลี้ยงดูเด็กให้เกิดความรอบรู้ ปรับเปลี่ยนการเลี้ยงดูเด็กให้เหมาะสมตามช่วงวัย ที่มีคุณภาพ ประสิทธิภาพและมีความสอดคล้องกับความเป็นอยู่ในชุมชน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบพัฒนาการของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการเข้าร่วมโปรแกรมส่งเสริมพัฒนาการโดยการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง
2. เพื่อเปรียบเทียบความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการเข้าร่วมโปรแกรม
3. เพื่อเปรียบเทียบความรู้และพฤติกรรม การส่งเสริมพัฒนาการเด็กของผู้ปกครองก่อนและหลังการเข้าร่วมโปรแกรม

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย การวิจัยนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi-experimental research) แบบกลุ่มเดียววัดผลก่อนและหลังการทดลอง (One-group pretest-posttest design)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ ผู้ปกครองหรือผู้เลี้ยงดูเด็กปฐมวัยอายุ 3-5 ปี และเด็กปฐมวัยที่กำลังศึกษาอยู่ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในตำบลทุ่งคลอง อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวน 6 แห่ง

กลุ่มตัวอย่าง การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยเลือกศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 3 แห่ง จากทั้งหมด 6 แห่ง และทำการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) เพื่อคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย ผู้ปกครองหรือผู้เลี้ยงดูเด็กปฐมวัยจำนวน 60 คน และเด็กปฐมวัยอายุ 2.6-5 ปี จำนวน 60 คนที่กำลังศึกษาอยู่ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่เลือก โดยมีเกณฑ์การคัดเลือกคือ 1) เด็กปฐมวัยอายุ 2.6-5 ปี ไม่มีความพิการหรือโรคประจำตัวรุนแรง 2) ไม่จำกัดว่าเด็กปฐมวัยมีพัฒนาการสมวัยหรือสงสัยล่าช้า 3) เด็กปฐมวัยมีผู้ปกครองหรือผู้ดูแลหลักดูแลอยู่ร่วมกันเป็นอย่างดี และ 4) ผู้ปกครองหรือผู้ดูแลหลักและเด็กปฐมวัยให้ความยินยอมและสมัครใจเข้าร่วมโครงการสำหรับเกณฑ์การคัดออกคือ เป็นผู้ที่ไม่สามารถเข้าร่วมวิจัยในช่วงเวลาที่ทำการเก็บข้อมูลได้ไม่ว่ากรณีใด เช่น ย้ายถิ่นหรือสถานศึกษา ติดภารกิจอื่นๆ ที่

รับมอบหมายในช่วงเวลาเก็บข้อมูล หรือเสียชีวิตระหว่างเก็บข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง

โปรแกรมส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยโดยการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองด้วยวินัยเชิงบวก (Triple-P) เป็นเครื่องมือที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรมและผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 0.87 ประกอบด้วยกิจกรรม 4 ครั้ง ครั้งละ 1.30-2 ชั่วโมง ในระยะเวลา 12 สัปดาห์ ดังนี้

กิจกรรมครั้งที่ 1 สร้างสายใย (Triple-P1) ประกอบด้วย กอดสร้างสุข เล่นนิทานสร้างสรรค์ วาดภาพสร้างจินตนาการ การเล่น/เล่นสร้างความสนุก สนุกสร้างความสุข โดยมีผู้นำกลุ่มและผู้ช่วยผู้นำกลุ่มกระตุ้นให้เกิดการปฏิบัติในกลุ่ม เพื่อให้เกิดสัมพันธภาพที่ดี ทักษะที่ดี และทักษะในการสร้างความผูกพันทางอารมณ์ที่ผู้ปกครองสามารถนำกลับไปปฏิบัติที่บ้านได้

กิจกรรมครั้งที่ 2 สร้างวินัย ประกอบด้วย กอดสร้างสุข นิทานสร้างวินัย วาดภาพตามจินตนาการพร้อมเล่าภาพ การเล่น/เล่นสร้างความสนุก สนุกสร้างความสุข เพื่อพัฒนาการควบคุมตนเองให้ปฏิบัติตามกฎกติกา เรียนรู้สิ่งที่ทำได้และทำไม่ได้ สร้างวินัยบนพื้นฐานสัมพันธภาพที่ดี

กิจกรรมครั้งที่ 3 สร้างเด็กเก่ง 1 ประกอบด้วย กอดสร้างสุข ขนวดภาพระบายสี ต่อบล็อกไม้ แต่งตัวตุ๊กตา สนุกสร้างความสุข เป็นกิจกรรมพัฒนาทักษะและสติปัญญาตามคู่มือ DSPM พร้อมกับฝึกทักษะการกอด หอม เรียนรู้การช่วยเหลือตัวเองในชีวิตประจำวัน

กิจกรรมครั้งที่ 4 สร้างเด็กเก่ง 2 ประกอบด้วย กอดสร้างสุขและชื่นชม บันทึบน้ำมัน เกมต่อจิ๊กซอว์ เล่น/เล่น สนุกสร้างความสุข เพื่อกระตุ้นความคิด การแก้ไขปัญหา กล้ามเนื้อมัดเล็ก การเข้าใจภาษาและการใช้ภาษา

โปรแกรมนี้มีการติดตามเสริมพลังผู้ปกครองผ่านกลุ่มไลน์ โทรศัพท์ และเยี่ยมบ้านอย่างต่อเนื่อง

โดยเจ้าหน้าที่สาธารณสุข ครู และอาสาสมัครสาธารณสุข ตลอดระยะเวลา 12 สัปดาห์

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ปกครองหรือผู้ดูแลเด็กปฐมวัย จำนวน 8 ข้อ ประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน ความสัมพันธ์กับเด็ก และลักษณะครอบครัว

ส่วนที่ 2 แบบประเมินความรู้เกี่ยวกับการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย จำนวน 34 ข้อ เป็นคำถามแบบเลือกตอบถูก-ผิด ครอบคลุมพัฒนาการ 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการเคลื่อนไหว (GM) 7 ข้อ ด้านกล้ามเนื้อมัดเล็กและสติปัญญา (FM) 7 ข้อ ด้านการเข้าใจภาษา (RL) 7 ข้อ ด้านการใช้ภาษา (EL) 6 ข้อ และด้านการช่วยเหลือตนเองและสังคม (PS) 7 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่น KR-20 เท่ากับ 0.78

ส่วนที่ 3 แบบประเมินพฤติกรรมส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย จำนวน 32 ข้อ แบ่งเป็น 4 ด้าน ด้านละ 8 ข้อ ได้แก่ การสร้างสายใย การสร้างวินัย การสร้างเด็กเก่ง 1 และการสร้างเด็กเก่ง 2 ใช้มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามความถี่ของการปฏิบัติต่อสัปดาห์ คือ 5 คะแนนสำหรับการทำประจำ (8 ครั้งขึ้นไป/สัปดาห์), 4 คะแนนสำหรับการทำบ่อยครั้ง (6-7 ครั้ง/สัปดาห์), 3 คะแนนสำหรับการทำบางครั้ง (4-5 ครั้ง/สัปดาห์), 2 คะแนนสำหรับการทำน้อยครั้ง (2-3 ครั้ง/สัปดาห์) และ 1 คะแนนสำหรับการไม่ทำเลย มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาคเท่ากับ 0.83

ส่วนที่ 4 แบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์เด็ก 3-5 ปี (ฉบับย่อ) ของกรมสุขภาพจิต จำนวน 15 ข้อ (60 คะแนน) ประกอบด้วย ด้านดี ด้านเก่ง และด้านสุข ใช้มาตราส่วนประมาณค่า 4 ระดับ คือ ไม่เป็นเลย เป็นบางครั้ง เป็นบ่อยครั้ง และเป็นประจำ โดยข้อคำถามเชิงบวกให้คะแนน 4,3,2,1 ตามลำดับ และข้อคำถามเชิงลบให้คะแนน 1,2,3,4 ตามลำดับ แปลผลเป็น 3 ระดับ คือ ต่ำกว่าเกณฑ์ ปกติ และสูงกว่าเกณฑ์ มีค่าความเชื่อมั่น 0.85

3. เครื่องมือกำกับการทดลอง

ประกอบด้วย คู่มือการดำเนินกิจกรรมตามโปรแกรมที่อธิบายขั้นตอนและวิธีการจัดกิจกรรมแต่ละครั้งอย่างละเอียด แบบบันทึกการเข้าร่วมกิจกรรมสำหรับติดตามการเข้าร่วมของผู้ปกครองและเด็ก และแบบสังเกตพฤติกรรมที่ใช้บันทึกการมีส่วนร่วมและพฤติกรรมของผู้เข้าร่วมขณะทำกิจกรรม

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยนี้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างวันที่ 13 สิงหาคม 2567 ถึงวันที่ 31 ตุลาคม 2567 โดยมีขั้นตอนการดำเนินการดังนี้

1. ขั้นเตรียมการ ผู้วิจัยได้เตรียมความรู้แนวคิด และหลักฐานเชิงประจักษ์ที่เกี่ยวข้องประกอบด้วย 1) แนวคิดพัฒนาการเด็กปฐมวัย 2) โปรแกรมการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย 3) งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และ 4) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยนำเสนอแนวคิดและเครื่องมือต่อผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่านเพื่อตรวจสอบ หลังได้รับคำแนะนำได้ปรับปรุงและนำไปทดลองใช้กับเด็กปฐมวัย 10 คน ที่ชุมชน จากนั้นเตรียมผู้ช่วยวิจัยด้านความรู้และการใช้เครื่องมือ ประกอบด้วย เจ้าหน้าที่สาธารณสุขจากกลุ่มงานบริการปฐมภูมิ และ รพ.สต. อสม. และครูผู้ดูแลเด็กประจำศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่เข้าร่วมโครงการ

2. ขั้นดำเนินการ ประเมินก่อนเข้าร่วมโปรแกรมด้านความฉลาดทางอารมณ์โดยใช้แบบประเมิน EQ สำหรับเด็ก 3-5 ปี ประเมินพัฒนาการโดยใช้แบบประเมิน DSPM และประเมินความรู้/การเลี้ยงดูโดยใช้แบบสอบถามสำหรับผู้ปกครอง จากนั้นดำเนินกิจกรรมตามโปรแกรม Triple-P จำนวน 4 ครั้ง ห่างกัน 2-3 สัปดาห์ ครั้งละ 1.30-2 ชั่วโมง พร้อมทั้งติดตามเยี่ยมบ้านและให้กำลังใจผู้ปกครองผ่านกลุ่มไลน์/โทรศัพท์ระหว่างดำเนินโปรแกรม

3. ขั้นประเมินผล ประเมินผลหลังเข้าร่วมโปรแกรมโดยใช้แบบประเมินชุดเดียวกับก่อนเข้าร่วมโปรแกรม

วิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ การแจกแจงความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เพื่ออธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง พัฒนาการเด็ก ความฉลาดทางอารมณ์ และความรู้/พฤติกรรมของผู้ปกครอง

2. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) ใช้สถิติ Paired t-test เปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยคะแนนพัฒนาการเด็ก ความฉลาดทางอารมณ์ และความรู้/พฤติกรรมของผู้ปกครองก่อนและหลังการเข้าร่วมโปรแกรม โดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

จริยธรรมการวิจัย

ผู้วิจัยคำนึงถึงการพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่างโดยดำเนินการตามหลักจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ ผ่านการพิจารณาและได้รับการรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดกาฬสินธุ์ เอกสารรับรองเลขที่ KLS.SEC 202/2567

ผลการศึกษา

1. ข้อมูลทั่วไปกลุ่มตัวอย่าง

ผู้ปกครอง จำนวน 60 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 88.33) อายุเฉลี่ย 41.85 ปี (ช่วงอายุ 21-72 ปี) สมรสแล้ว (ร้อยละ 76.67) จบการศึกษาระดับมัธยมปลายหรือเทียบเท่า (ร้อยละ 43.33) และปริญญาตรี (ร้อยละ 36.67) ประกอบอาชีพเกษตรกร (ร้อยละ 31.67) ค้าขาย (ร้อยละ 16.67) และรับจ้าง (ร้อยละ 15) รายได้ครอบครัวต่อเดือน 5,000-10,000 บาทขึ้นไป (ร้อยละ 74.44) ลักษณะครอบครัวเป็นครอบครัวขยาย ผู้เข้าร่วมโปรแกรมเป็นพ่อแม่ (ร้อยละ 54.44) และตา/ยาย (ร้อยละ 46.66)

เด็กปฐมวัย จำนวน 60 คน อายุ 3.1-3.6 ปี เป็นเด็กหญิง (ร้อยละ 51.67) และเด็กชาย (ร้อยละ 48.33)

2. ผลการเปรียบเทียบพัฒนาการเด็กก่อนและหลังการทดลอง

การเปรียบเทียบพัฒนาการเด็กปฐมวัยก่อนและหลังเข้าร่วมโปรแกรม พบว่า การเคลื่อนไหวของกล้ามเนื้อใหญ่ (GM) เพิ่มจากร้อยละ 98.3 เป็นร้อยละ 100 ด้านการเคลื่อนไหวของกล้ามเนื้อเล็กและสติปัญญา (FM) เพิ่มจากร้อยละ 93.3 เป็นร้อยละ 96.7 ด้านการเข้าใจภาษา (RL) เพิ่มจากร้อยละ 96.7 เป็นร้อยละ 100 ด้านการใช้ภาษา (EL) เพิ่มจากร้อยละ 86.7 เป็นร้อยละ 91.7 และด้านพฤติกรรมทางสังคม (PS) เพิ่มจากร้อยละ 90.0 เป็นร้อยละ 93.3 (ตารางที่ 1)

จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า หลังเข้าร่วมโปรแกรม เด็กมีพัฒนาการดีขึ้นในทุกด้าน โดยเฉพาะด้านการเคลื่อนไหว (GM) และด้านการเข้าใจภาษา (RL) ที่เด็กทุกคนผ่านเกณฑ์การประเมิน (ร้อยละ 100) ส่วนด้านที่ยังต้องการการพัฒนาต่อเนื่องคือ ด้านการใช้ภาษา (EL) ที่ยังมีเด็กไม่ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 8.3 และด้านพฤติกรรมทางสังคม (PS) ที่ยังมีเด็กไม่ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 6.7

เมื่อเปรียบเทียบคะแนนความฉลาดทางอารมณ์ (EQ) ของเด็กในด้านดี, เก่ง และมีสุข ก่อน

และหลังเข้าร่วมโปรแกรม พบว่า ด้านดี กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนเฉลี่ยก่อนการทดลองเท่ากับ 14.50 (SD=3.46) และหลังการทดลองเพิ่มขึ้นเป็น 15.40 (SD=3.12) โดยมีความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ย 0.90 คะแนน (95% CI = 0.24 ถึง 1.55) ซึ่งเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($t=2.75, p=0.008$)

ด้านเก่ง กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนเฉลี่ยก่อนการทดลองเท่ากับ 15.41 (SD=2.75) และหลังการทดลองเพิ่มขึ้นเป็น 16.10 (SD=2.42) โดยมีความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ย 0.68 คะแนน (95% CI = 0.08 ถึง 1.28) ซึ่งเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($t=2.26, p=0.027$)

ด้านมีสุข กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนเฉลี่ยก่อนการทดลองเท่ากับ 15.53 (SD=2.19) และหลังการทดลองเพิ่มขึ้นเป็น 16.05 (SD=1.73) โดยมีความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ย 0.36 คะแนน (95% CI = 0.16 ถึง 0.89) แม้คะแนนจะเพิ่มขึ้น แต่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ($t=1.38, p=0.171$)

สรุปได้ว่า หลังเข้าร่วมโปรแกรม เด็กมีพัฒนาการด้านความฉลาดทางอารมณ์ดีขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในด้านดีและด้านเก่ง ส่วนด้านมีสุข แม้จะมีคะแนนเพิ่มขึ้นแต่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบคะแนนความฉลาดทางอารมณ์ (EQ) ด้าน "ดี", "เก่ง", "มีสุข" ก่อนและหลัง

EQ	ก่อน(N=60)		ก่อน(N=60)		Mean Difference	95% CI	t	pvalue
	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.				
ดี	14.50	3.46	15.40	3.12	0.90	0.241.55	2.75	0.008
เก่ง	15.41	2.75	16.10	2.42	0.68	0.081.28	2.26	0.027
มีสุข	15.53	2.19	16.05	1.73	0.36	0.160.89	1.38	0.171

3. ผลของโปรแกรมต่อความรู้และพฤติกรรมการส่งเสริมพัฒนาการของผู้ปกครองเด็กปฐมวัย

เมื่อเปรียบเทียบคะแนนความรู้และพฤติกรรมของผู้ปกครองก่อนและหลังเข้าร่วมโปรแกรม พบว่า ด้านความรู้ ผู้ปกครองมีคะแนน

เฉลี่ยก่อนการทดลองเท่ากับ 24.70 คะแนน (SD=5.90) และหลังการทดลองเพิ่มขึ้นเป็น 29.50 คะแนน (SD=4.50) โดยมีความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ย 4.80 คะแนน (95% CI = 3.28 ถึง 6.32) ซึ่งเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($t=6.30, p=0.039$)

ด้านพฤติกรรม ผู้ปกครองมีคะแนนเฉลี่ย ก่อนการทดลองเท่ากับ 121.93 คะแนน (SD=4.26) และหลังการทดลองเพิ่มขึ้นเป็น 135.00 คะแนน (SD=12.00) โดยมีความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ย 13.06 คะแนน (95% CI = 9.96

ถึง 16.16) ซึ่งเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($t=8.43$, $p<0.001$)

สรุปได้ว่า หลังเข้าร่วมโปรแกรม ผู้ปกครอง มีทั้งความรู้และพฤติกรรมการส่งเสริมพัฒนาการเด็กดีขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบคะแนนความรู้และพฤติกรรมของผู้ปกครอง ก่อนและหลังการทดลอง

ความรู้และพฤติกรรม	ก่อน(N=60)		หลัง(N=60)		Mean Difference	95% CI	t	p-value
	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.				
ความรู้ (34คะแนน)	24.70	5.90	29.50	4.50	4.80	3.286.32	6.30	0.039
พฤติกรรม	121.93	4.26	135.00	12.00	13.06	9.9616.16	8.43	<0.001

สรุปและอภิปรายผล

1. ผลของโปรแกรมการส่งเสริมพัฒนาการของเด็กก่อนและหลังเข้าร่วมโปรแกรม

ผลการวิจัยพบว่า ภายหลังการเข้าร่วมโปรแกรมการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย เด็กมีพัฒนาการดีขึ้นอย่างมีนัยสำคัญในทุกด้าน โดยด้านการเคลื่อนไหว (GM) มีการพัฒนาเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 98.3 เป็นร้อยละ 100 และด้านการเข้าใจภาษา (RL) เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 96.7 เป็นร้อยละ 100 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าเด็กทุกคนสามารถผ่านเกณฑ์การประเมินในสองด้านนี้ สำหรับด้านกล้ามเนื้อเล็กและสติปัญญา (FM) มีการพัฒนาเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 93.3 เป็นร้อยละ 96.7 ด้านการใช้ภาษา (EL) เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 86.7 เป็นร้อยละ 91.7 และด้านพฤติกรรมทางสังคม (PS) เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 90.0 เป็นร้อยละ 93.3

ด้านความฉลาดทางอารมณ์ พบการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ โดยด้านดีมีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นจาก 14.50 เป็น 15.40 คะแนน ($p=0.008$) และด้านเก่งเพิ่มขึ้นจาก 15.41 เป็น 16.10 คะแนน ($p=0.027$) ซึ่งทั้งสองด้านมีการพัฒนาที่ดีขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สำหรับด้านมีความสุขแม้จะมีคะแนนเพิ่มขึ้นจาก 15.53 เป็น 16.05 คะแนน แต่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ($p=0.171$)

ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับการศึกษาของ จุฬาลักษณ์ ยะวิญชาญและคณะ¹⁰ ที่พบว่า การ

ส่งเสริมพัฒนาการแบบมีส่วนร่วมสามารถพัฒนาทั้งด้านพัฒนาการและความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่นเดียวกับการศึกษาของพิสมัย แข็งแรง¹¹ ที่พบว่าโปรแกรมส่งเสริมพัฒนาการและเสริมสร้างวินัยเชิงบวกโดยครอบครัวมีส่วนร่วมช่วยพัฒนาความฉลาดทางสติปัญญาและอารมณ์ของเด็กปฐมวัย

การที่โปรแกรมประสบความสำเร็จในการพัฒนาเด็กทั้งด้านพัฒนาการและความฉลาดทางอารมณ์นั้น อาจเนื่องมาจากการออกแบบกิจกรรมที่เน้นการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองผ่านกิจกรรมที่หลากหลาย เช่น การเล่น การเล่านิทาน การทำกิจกรรมศิลปะ และการสร้างสมาธิ ซึ่งช่วยกระตุ้นพัฒนาการรอบด้านอย่างเป็นองค์รวม นอกจากนี้ การติดตามเยี่ยมบ้านและให้กำลังใจผู้ปกครองอย่างต่อเนื่องยังช่วยสร้างความมั่นใจและความสม่ำเสมอในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กที่บ้าน

2. ผลของโปรแกรมต่อความรู้และพฤติกรรมการส่งเสริมพัฒนาการของผู้ปกครอง

ผลการวิจัยพบว่า ภายหลังเข้าร่วมโปรแกรม ผู้ปกครองมีการพัฒนาทั้งด้านความรู้และพฤติกรรมการส่งเสริมพัฒนาการเด็กอย่างชัดเจน โดยด้านความรู้มีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นจาก 24.70 เป็น 29.50 คะแนน จากคะแนนเต็ม 34 คะแนน ($p=0.039$) และด้านพฤติกรรมมีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นจาก 121.93 เป็น 135.00 คะแนน

($p < 0.001$) การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นนี้มีนัยสำคัญทางสถิติทั้งสองด้าน โดยเฉพาะด้านพฤติกรรมที่มี การเปลี่ยนแปลงอย่างชัดเจน

ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับงานวิจัยของรุ่ง ธิวา จันทรงามและคณะ¹² ที่พบว่าการจัดกิจกรรม ที่เน้นการมีส่วนร่วมของครอบครัวช่วยเพิ่มความรู้ และทักษะของผู้ปกครองในการส่งเสริมพัฒนาการ เด็ก และยังสอดคล้องกับการศึกษาของจิตติมา ทรงมัจฉา¹³ ที่พบว่าการให้ความรู้และฝึกทักษะแก่ ผู้ปกครองผ่านกิจกรรมที่เป็นรูปธรรมช่วยเพิ่ม ความมั่นใจและความสามารถในการส่งเสริม พัฒนาการเด็ก

ปัจจัยสำคัญที่ทำให้โปรแกรมประสบความสำเร็จในการพัฒนาผู้ปกครอง ได้แก่ การ ออกแบบกิจกรรมที่เหมาะสมกับบริบทของชุมชน การใช้กระบวนการกลุ่มที่เน้นการแลกเปลี่ยน เรียนรู้ระหว่างผู้ปกครอง และการติดตามเยี่ยมบ้าน อย่างต่อเนื่อง ซึ่งช่วยให้ผู้ปกครองสามารถนำ ความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการดูแลเด็กที่บ้านได้อย่าง เหมาะสม นอกจากนี้ การสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างบุคลากรสาธารณสุข ครู และ อาสาสมัครสาธารณสุขในชุมชน ยังช่วยสนับสนุน ให้เกิดการพัฒนายั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัยครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

1. สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ. ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561-2580 (ฉบับย่อ). กรุงเทพฯ: สำนักงาน เลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ; 2560.
2. World Health Organization. Developmental difficulties in early childhood: prevention, early identification, assessment and intervention in low- and middle-income countries: a review. Turkey: WHO Turkey Country Office and CEECIS Regional Office; 2012.
3. นันทิยา เกื้อเอียด, ปุณณพัฒน์ ไชยเมธ, สมเกียรติยศรเดช. สถานการณ์และปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อพัฒนาการของ เด็กไทยอายุต่ำกว่า 5 ปี: การทบทวนวรรณกรรม. วารสารเครือข่ายวิทยาลัยพยาบาลและการสาธารณสุขภาคใต้ 2561;5(1):281-96.
4. สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ กระทรวงสาธารณสุข. รายงานสถิติประชากรและสาธารณสุข พ.ศ. 2562. นนทบุรี: กระทรวงสาธารณสุข; 2562.
5. สำนักพัฒนาระบบข้อมูลข่าวสารสุขภาพ. รายงานฐานข้อมูลเด็กปฐมวัย ประจำปี 2566. นนทบุรี: กระทรวงสาธารณสุข; 2566.

1.1 ควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมของ ผู้ปกครองในการจัดกิจกรรม เพื่อให้สามารถนำไป ปฏิบัติที่บ้านได้อย่างเข้าใจและสม่ำเสมอ รวมถึง สนับสนุนให้ครอบครัวมีการพูดคุยและตั้งเป้าหมาย ร่วมกันในการเลี้ยงดูเด็กอย่างถูกวิธีและเป็นไปใน ทิศทางเดียวกัน

1.2 ควรผลักดันให้โปรแกรมส่งเสริม พัฒนาการและเสริมสร้างวินัยเชิงบวกในเด็ก ปฐมวัยโดยครอบครัวมีส่วนร่วม (Preschool Parenting Program: Triple-P) เป็นโปรแกรมการ เรียนรู้มาตรฐานสำหรับบุคลากรสาธารณสุข ศูนย์ พัฒนาเด็กเล็ก และสถานศึกษาในชุมชน

1.3 ควรสร้างความร่วมมือกับเครือข่ายที่ เกี่ยวข้องในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างต่อเนื่องและมี ประสิทธิภาพ

2. ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาเปรียบเทียบประสิทธิผล ของโปรแกรมระหว่างกลุ่มเด็กที่มีพัฒนาการสงสัย ล่าช้าและกลุ่มที่มีพัฒนาการล่าช้า โดยวิเคราะห์ ความแตกต่างของผลลัพธ์ระหว่างสองกลุ่ม เพื่อให้ เห็นประสิทธิผลของโปรแกรมที่ชัดเจนมากขึ้น

2.2 ควรพัฒนาโปรแกรมส่งเสริมความ ฉลาดทางอารมณ์ พร้อมทั้งพัฒนาชุดเครื่องมือที่ ครอบครัวและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถ นำไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและต่อเนื่อง

6. สถาบันพัฒนาอนามัยเด็กแห่งชาติ. รายงานการสำรวจพัฒนาการเด็กปฐมวัยไทย ประจำปี 2566. นนทบุรี: กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข; 2566.
7. กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข. แนวทางการดำเนินงานส่งเสริมสุขภาพด้านพัฒนาการเด็กปฐมวัย. นนทบุรี: กระทรวงสาธารณสุข; 2566.
8. สำนักนโยบายการพัฒนาเด็กปฐมวัย. แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติ พ.ศ. 2564-2570. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ; 2564.
9. โรงพยาบาลคำมวง. รายงานพัฒนาการเด็กปฐมวัย อำเภอคำมวง จังหวัดกาฬสินธุ์ ประจำปี 2567. กาฬสินธุ์: โรงพยาบาลคำมวง; 2567.
10. จุฬาลักษณ์ ยะวิญญาญ, วิชากรณ์ คันทะมูล, ระบอบ เนตรทิพย์. ประสิทธิผลของโปรแกรมพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์และเสริมสร้างวินัยเชิงบวกในเด็กปฐมวัยโดยครอบครัวมีส่วนร่วม อำเภอปัว จังหวัดน่าน. วารสารวิชาการสุขภาพภาคเหนือ 2562;6(1).
11. พิสมัย แข็งแรง. ผลของโปรแกรมส่งเสริมพัฒนาการและเสริมสร้างวินัยเชิงบวกโดยครอบครัวมีส่วนร่วมส่งผลต่อความฉลาดทางด้านสติปัญญา ความฉลาดทางด้านอารมณ์และพฤติกรรมของเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาการเด็กเล็กในเขตตำบลหัวช้าง อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด. วารสารวิจัยและพัฒนานวัตกรรมสุขภาพ 2567;5(1).
12. รุ่งทิพา จันทรงาม, รุ่งนภา พรหมสาขา ณ สกลนคร. ผลของโปรแกรมการส่งเสริมพัฒนาการและสร้างวินัยเชิงบวกโดยครอบครัวมีส่วนร่วมต่อความรู้และทักษะของผู้ปกครองในการส่งเสริมพัฒนาการและความฉลาดทางอารมณ์เด็กปฐมวัย อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดนครพนม. วารสารอนามัยสิ่งแวดล้อมและสุขภาพชุมชน 2566;8(3).
13. จิตติมา ทรงมัจฉา. ประสิทธิผลของโปรแกรมการส่งเสริมพัฒนาการและสร้างวินัยเชิงบวกในเด็กปฐมวัยโดยครอบครัวมีส่วนร่วม ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอำเภोजอมบึง จังหวัดราชบุรี. ราชบุรี: สถาบันสุขภาพจิตเด็กและวัยรุ่นราชนครินทร์; 2566.